

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 3^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ 1992

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ
ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΟΘΩΝΟΣ ΠΥΛΑΡΙΝΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κ. ΑΡΤΕΜΙΑΔΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τελεῖ σήμερα τὸ Ἐπιστημονικὸ Μνημόσυνο τοῦ Ὁθωνοῦ Πυλαρινοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν διακεκριμένων μελῶν της.

Ἡ αἴθουσα αὐτὴ εἶχε κοσμηθεῖ ἐπὶ εἴκοσι τέσσερα χρόνια μὲ τὴν λαμπρὴ παρουσία τοῦ ἐκλιπόντος, ἡ δὲ ἀνταύγεια τῆς λαμπρότητας αὐτῆς δὲν ἔχει ἀκόμη σβῆσει.

Εὐτύχησα νὰ εἶμαι ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ ἐκλιπόντος στὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης κατὰ τὰ ἔτη 1935-1939. Εἶναι γνωστὲς οἱ συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦσαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὸ νεοσύστατο ἐκεῖνο Πανεπιστήμιον. Ὅμως οἱ φοιτητὲς τοῦ Μαθηματικοῦ Τμήματος θεωροῦσαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας πανευτυχεῖς ποὺ ἔτυχε ὁ Πυλαρινὸς νὰ ἀποτελεῖ μέλος τοῦ καθηγητικοῦ σώματος. Στὸ πρόσωπο τοῦ Πυλαρινοῦ ταυτίζαμε τὸ Μαθηματικὸ Τμήμα. Ἦταν γιὰ μᾶς ὁ ἐμπνευσμένος ἐπιστήμων, ὁ ἄριστος καθηγητὴς, ὁ βοηθὸς ποὺ μᾶς ἔκαμνε τὰ φροντιστήρια, ὁ καλὸς σύμβουλος, ὁ φίλος.

Εὐτύχησα ἐπίσης νὰ διατηρήσω τὴν πνευματικὴ ἐπικοινωνία μαζί του ἐπὶ μισὸ καὶ παραπάνω αἶωνα.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω θέλω νὰ πιστεύω ὅτι διαθέτω κάπως τὶς προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἐπιχειρήσω τὴν ἐκπλήρωση τοῦ χρέους τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὸν μέχρι τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1990 διακεκριμένον ἑταῖρο της.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅτι ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος ἐμερίμνησε καὶ πέραν τοῦ τάφου νὰ βοηθήσει τὸν παρόντα ὁμιλητὴ ἀφήνοντας ἐπιστολὴ πρὸς

τὸν τότε Πρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Μεταφέρω ἐδῶ ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ὅπου διακρίνει κανεὶς τὸ μετριόφρον ἦθος τοῦ μεταστάντος. Τὸ ἀπόσπασμα ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ εἶναι πιθανὸν νὰ τεθεῖ ζήτημα τελέσεως ἐπιστημονικοῦ μνημοσύνου μου εἰς ἐπὶ τούτῳ ἔκτακτον Συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας, δηλῶ ὅτι θεωρῶ προτιμότερον, ἀντὶ τοῦ μνημοσύνου, τὸ ὅποϊον θὰ εἶναι μοιραίως ἀνιαρὸν διὰ τοὺς μὴ εἰδικούς, εἰς μίαν τῶν καθ' ἑκάστην Πέμπτην δημοσίων Συνεδριῶν τῆς Ὀλομελείας νὰ γίνῃ σύντομος ἀνασκόπησις τῆς ἐν γένει δράσεώς μου ὡς Πανεπιστημιακοῦ Διδασκάλου, βάσει τῶν εἰς τὸ συνημμένον εἰς τὸ παρὸν σημείωμα ἐκτιθεμένων».

Ἔομος ἡ Ἐκτακτος Συνεδρία ἦταν ἀναγκαία καὶ ἀποτελεῖ αὐτὴ ἐλάχιστον φόρο τιμῆς πρὸς τὸν ἐκλιπόντα συνάδελφο.

Ἔχω λοιπὸν νὰ ἐκθέσω ἀπόψε τὴν πνευματικὴ δημιουργία καὶ τὴν ἐν γένει δράση τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου ἀκολουθώντας κατὰ τὸ δυνατόν τὶς ὑποδείξεις του, μὲ τὴν πεποιθήση ὅτι θὰ μοῦ συγχωρήσει τὶς τυχόν ἀτέλειες τῆς ἐπιμνημόσυνης αὐτῆς ὁμιλίας.

Ὁ Ὄθων Πυλαρινὸς γεννήθηκε στὸ Ληξούρι τῆς Κεφαλλονιάς στὶς 2 Ἰουνίου 1903, τὶς δὲ ἐγκύκλιες σπουδές του, στὰ σχολεῖα τοῦ Ληξουρίου, τεραμίτισε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1920.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1920 ἐνεγράφη ὡς φοιτητὴς στὸ Τμῆμα Χιμείας τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μετεγγραφεὶς ἀργότερα στὸ Τμῆμα Μαθηματικῶν τῆς ἰδίας Σχολῆς ὅπου ἀπέκτησε τὸ πτυχίον τοῦ μαθηματικοῦ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1925 μὲ τὸν βαθμὸ «Ἀριστα». Μετὰ παρέλευση μόνο ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἀπὸ τῆς λήψεως τοῦ πτυχίου του ὁ Πυλαρινὸς ὑπέβαλε στὸν τότε καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νικόλαο Χατζηδάκη ἐργασία μὲ θέμα ἰδικῆς του ἐπιλογῆς ἀναφερόμενο στὴν Κλασσικὴ Διαφορικὴ Γεωμετρία τοῦ τριδιαστάτου χώρου. Ὁ Χατζηδάκης δέχθηκε τὴν ἐργασία αὐτὴ ὡς διατριβὴ ἐπὶ διδασκαλία καὶ ἔκανε θετικὴ εἰσήγησις ἐπὶ τῆς Σχολῆς μετὰ παρέλευση ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς της, ὅποτε τὸν Μάϊο τοῦ 1928 ὁ Ὄθων Πυλαρινὸς ἀναγορεύθηκε διδάκτωρ τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μὲ τὸν βαθμὸ «Ἀριστα». Ἄς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ἡ διατριβὴ ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸν Χατζηδάκη χωρὶς νὰ γίνῃ καμμιά ἀπολύτως προσθήκη ἢ ἀφαίρεση ἢ τροποποίηση τοῦ ἀρχικῶς ὑποβληθέντος κειμένου, κάτι ποὺ ἀποτελεῖ πολὺ σπάνιον φαινόμενο σὲ παρόμοιες περιπτώσεις.

Οἱ σπουδές τοῦ Πυλαρινοῦ συμπληρώθηκαν ἀργότερα κατὰ τὰ θερινὰ ἐξάμηνα τῶν Πανεπιστημιακῶν ἐτῶν 1935-36 καὶ 1937-38 ὅταν αὐτὸς παρακολούθησε στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου τὶς παραδόσεις τῶν διασήμεων καθηγητῶν Καραθεοδωρῆ,

Sommerfeld, Perron, και Tietze. Ἐπίσης παρέμεινε γιά λόγους ἐπιστημονικοῦς κατά τὸ ἔτος 1965 στὸ Πανεπιστήμιο τῶν Παρισίων.

Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1926 ὁ Πυλαρινὸς εἶχε προσληφθεῖ ὡς «Ἐπιμελητῆς» στὴν Ἔδρα Μαθηματικῶν καὶ Μηχανικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, ὅπου ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἀνετέθη ἡ διδασκαλία καὶ ἄλλων μαθημάτων ὅπως, ἐκείνων τῆς ἔδρας τοῦ καθηγητῆ Νικολάου Γεννηματᾶ, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ τελευταίου τὸ 1932.

Λόγω τῆς καταστάσεως ποὺ προέκυψε στὸ Ε. Μ. Πολυτεχνεῖο μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ν. Γεννηματᾶ, ὁ Πυλαρινὸς ὑπέβαλε ὑποψηφιότητα καὶ ἐξελέγη ἔκτακτος καθηγητῆς στὴν ἔκτακτο ἐπικουρική ἔδρα τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς Μηχανικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὅπου ὑπηρέτησε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1933 μέχρι τὸ 1937. Ἐν συνεχείᾳ ἐκλέγεται τακτικὸς καθηγητῆς στὴν τακτικὴ ἔδρα τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς Μηχανικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὅπου ἐδίδαξε ἀπὸ τὸ 1937 μέχρι τὸν Μάρτιο τοῦ 1940. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1940 ἐκλέγεται στὴν Β' τακτικὴ ἔδρα τῶν Μαθηματικῶν μὲ περιεχόμενον τὴν Γεωμετρία, ὅπου παρέμεινε μέχρι τὸ 1966 ὁπότε ἐκλέγεται τακτικὸ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Κατὰ τὸν Ἰταλοελληνικὸ Πόλεμο ὁ Πυλαρινὸς στρατεύθηκε καὶ ὑπηρέτησε ὡς ἀπλὸς στρατιώτης.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τριάντα ἔτη καὶ πλέον διακονίαν του ὡς καθηγητοῦ στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ὁ Πυλαρινὸς ἐδίδαξε κυρίως στοὺς φοιτητὲς τῶν Μαθηματικῶν. Ὅμως κατὰ τὴν πρώτη ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του δεκαετία ἐδίδαξε ἐπίσης καὶ στοὺς φοιτητὲς τοῦ Τμήματος Φυσικῆς τὰ μαθήματα ἐκεῖνα ποὺ αὐτοὶ παρακολουθοῦσαν ἀπὸ κοινῆς μὲ τοὺς φοιτητὲς τῶν μαθηματικῶν.

Ὁ Πυλαρινὸς ἦταν Γεωμέτρης. Ὅμως οἱ καιροὶ τότε ἦταν χαλεποὶ καὶ ἀναγκάσθηκε ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ στὴν διδασκαλία καὶ ἄλλων μαθημάτων. Ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του ὡς καθηγητοῦ στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἐδίδαξε:

Τὶς τέσσερες Γεωμετρίες-Διαφορική, Ἀναλυτική, Προβολική καὶ Μὴ Ἐγκλείδειο. Ἐπίσης ἐδίδαξε Διανυσματικὸ Λογισμό, Θεωρητικὴ Μηχανικὴ, Διαφορικὸ καὶ Ὀλοκληρωτικὸ Λογισμό, Θεωρία τῶν Μιγαδικῶν Συναρτήσεων καθὼς καὶ Σφαιρικὴ Τριγωνομετρία.

Ἀναλογίζεται κανεὶς πόσο χαλκέντερος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐπιστήμων ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὴν πίεση ἑνὸς τόσο βεβαρυνμένου διδακτικοῦ ἔργου μπορεῖ συγχρόνως καὶ προωθεῖ καὶ ἓνα ἀξιόλογο ἐρευνητικὸ ἔργο στὸ ὁποῖο θὰ ἀναφερθοῦμε στὴ συνέχεια.

Στό σημείο αυτό ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ ἀνατρεξῶ καὶ πάλι στὶς προσωπικὲς μου ἀναμνήσεις τῶν ἐτῶν ποὺ ἐφοίτησα στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὴν τετραετία ἐκείνη (1935-1939) δὲν εἶχαμε στὴ διάθεσή μας κανένα ἀπολύτως διδακτικὸ σύγγραμμα. Ἡμᾶςταν ὡς ἐκ τούτου ἀναγκασμένοι νὰ παρακολουθοῦμε ἀνελλιπῶς τὰ μαθήματα, νὰ κρατοῦμε σημειώσεις τῶν παραδόσεων, τὶς ὁποῖες στὴ συνέχεια διαμορφώσαμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι οἱ φοιτητές, χωρὶς νὰ χρονοτριβοῦμε, σὲ σύγγραμμα ποὺ χρῆσιμενε γιὰ τὴν προπαρασκευὴ μας στὶς ἐξετάσεις.

Ὁ Πυλαρινὸς ἐγνώριζε καὶ ἐνιωθε τὸν πόνο μας. Ἐκαμε τὸ μάθημα σχεδὸν σὲ ρυθμὸ ὑπαγορεύσεως καὶ ἀργότερα διόρθωνε τὶς σημειώσεις ποὺ τοῦ παρουσιάζαμε. Στὸ πλῆθος τῶν ὥρῶν διδασκαλίας του πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ φροντιστηριακὲς ὥρες κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ ἴδιος, ἐλλείψει βοηθοῦ, ἔλυνε τὶς ἀπορίες μας καὶ μᾶς βοηθοῦσε μὲ κάθε τρόπο στὴν ἐν γένει ἐμπέδωση τοῦ μαθήματος. Πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ τονισθεῖ ὅτι ἡ συμβολὴ τοῦ Πυλαρινοῦ στὴν κανονικὴ λειτουργία τοῦ Μαθηματικοῦ Τμήματος ὑπῆρξε τεραστία καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἐμεῖς οἱ παλαιότεροι φοιτητές του τοῦ εἴμαστε βαθειὰ ἐδγνώμονες.

Ὁ Πυλαρινὸς διετέλεσε Κοσμήτωρ τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς κατὰ τὸ ἐπαχθὲς ἔτος τῆς Κατοχῆς 1941-1942.

Κατὰ τὸ ἔτος 1944-45 διετέλεσε Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. «Ἡ ἄσκησις τῶν καθηκόντων μου ὡς Πρυτάνεως κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἦτο κυριολεκτικῶς μαρτυρικὴ» γράφει ὁ ἴδιος στὸ χειρόγραφο σημείωμά του ποὺ ἀνέφερα παραπάνω. Καὶ συνεχίζει: «Κατώρθωσα ὅμως χάρις εἰς τὴν παρασχεθεῖσαν, κατόπιν προσωπικῆς μου ἐνεργείας, οἰκονομικὴν βοήθειαν ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ χάρις καὶ στὴν πολύτιμον συμπαραστάσιν τῶν ἀειμνήστων μελῶν (διότι οὐδὲν τούτων εἶναι ἐν ζωῇ πλέον) τῆς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο Συγκλήτου, νὰ ἐπιτύχω τὴν ἀπὸ τοῦ Β' ἐξαμήνου τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἔναρξιν τῆς ὁμαλῆς, σχετικῶς, λειτουργίας τῶν διαφόρων Τμημάτων τῶν Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν».

Σὲ κάποιο ἄλλο σημεῖο τοῦ χειρογράφου του ὁ Πυλαρινὸς ἀναφέρει: «Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον Παν. ἔτος ἐβοήθησα κατὰ πολὺ τὸν τότε Πρύτανη, καθηγητὴν Ἰωάννην Δημητριάδην, ἀσκήσας τὰ καθήκοντα τοῦ Πρυτάνεως κατὰ τὴν πολύμηνον εἰς Ἀθήνας παραμονὴν του ἵνα ἐπιτύχη τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἐκχώρησιν τῆς περιοχῆς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Νεκροταφείου, τοῦ ἀνασκαφέντος ἐν μιᾷ νυκτὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, περιοχῆς εἰς τὴν ὁποίαν διευρυνθεῖσαν βαθμιαίως ἀνηγέρθησαν τὰ κτίρια τῆς Πανεπιστημιουπόλεως Θεσσαλονίκης ὑπὸ τὴν σημερινὴν των μορφήν».

Ἄλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολύωρη ἀπὸ ἔδρας καθ' ἑβδομάδα διδασκαλία, ἐκδήλωσις τῆς δράσεως τοῦ Ὁθωνοῦ Πυλαρινοῦ ὡς Πανεπιστημιακοῦ Διδασκάλου ἀποτε-

λει και τὸ ἀξιόλογο συγγραφικὸ τοῦ ἔργο τοῦ ἀποτελούμενο ἀπὸ τρία συγγράμματα, τὰ ἀκόλουθα:

α) «*Η ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ*»

Πρόκειται περὶ μονογραφίας στὴν ὁποία ἐκτίθενται τὰ τῆς ἀξιοματικῆς θεμελιώσεως ἑνὸς οἰουδήποτε κλάδου τῶν μαθηματικῶν, καὶ ἐξετάζονται τὰ κατ' αὐτὴν ἀνακύπτοντα προβλήματα. Εἰδικώτερα στὸ σύγγραμμα αὐτὸ ἐξετάζεται ἡ ὑπὸ τοῦ David Hilbert ἐπιχειρηθεῖσα ἀξιοματικὴ θεμελίωση τῆς Εὐκλείδειου Γεωμετρίας τοῦ τριδιαστάτου χώρου στὸ περίφημο ὑπὸ τὸν τίτλο «*Grundlagen des Geometrie*» 1899 ἔργον τοῦ τελευταίου.

β) «*ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΕΙΡΟΣΤΙΚΗΣ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑΣ*»

Ἔνα δίτομο σύγγραμμα, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ προϊόν, κατὰ τὸ πλεῖστον, τῆς ἐπὶ τριάντα καὶ πλέον ἔτη διδασκαλίας ὑπὸ τοῦ μεταστάντος τοῦ μαθήματος τῆς Διαφορικῆς Γεωμετρίας.

γ) «*ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΠΡΟΒΟΛΙΚΗΣ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑΣ*»

Στὸν τόμο αὐτὸ ἐκτίθεται, μεταξὺ ἄλλων, μὲ κάθε λεπτομέρεια καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ διασήμεου Ἰταλοῦ Γεωμέτρη F. Enriques ἐπιχειρηθεῖσα ἀξιοματικὴ θεμελίωση τῆς Προβολικῆς Γεωμετρίας τοῦ τριδιαστάτου χώρου ἡ ὁποία περιλαμβάνεται στὸ κλασσικὸ σύγγραμμα τοῦ τελευταίου ὑπὸ τὸν τίτλο *Lezioni di Geometria Projectiva*. Ὁ Federico Enriques ἀνήκει στὴν Ἰταλικὴ Σχολὴ τῆς Ἀλγεβρικῆς Γεωμετρίας ἡ ὁποία, Σχολή, ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της τὸ 1890. Ὁ Πυλαρινὸς συσχετίζει τὴν ἐργασία τοῦ Enriques μὲ τὴν θεμελίωση τῆς Εὐκλείδειου Γεωμετρίας ὑπὸ τοῦ David Hilbert στὸ προαναφερθὲν ἔργο τοῦ τελευταίου. Ὁ τόμος αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνα διδασκτικὸ σύγγραμμα. Ἀποτελεῖ ἐπίσης καὶ ἀξιόλογο ἐρευνητικὸ ἔργο τὸ ὁποῖο συνίσταται στὶς οὐσιαστικὰς τροποποιήσεις τίς ὁποῖες ὁ συγγραφέας ἐπέφερε στὸ ἔργο τοῦ Enriques. Πρόκειται περὶ ἑνὸς συγγράμματος τὸ ὁποῖο ἀπαίτησε πολὺ μὶχθὸ καὶ πολὺ χρόνον.

Ὁ δεῦτερος τόμος τοῦ παραπάνω συγγράμματος δὲν ἐκδόθηκε, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας ἐξηγεῖ στὸ σημείωμά του, λόγῳ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1966 παραιτήσεώς του ἀπὸ τῆς ἔδρας ποὺ κατεῖχε, κατόπιν ἐκλογῆς του στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

Καὶ ἐρχόμαστε τώρα στὸ καθαρῶς ἐρευνητικὸ ἔργο τοῦ Ὁθωνος Πυλαρινοῦ. Πρὶν ὅμως προχωρήσω στὴν συνοπτικὴ ἐξάλλου ἀνάλυση καὶ ἀξιολόγηση τοῦ ἔργου αὐτοῦ, θὰ ἤθελα νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς: Ὁ Πυλαρινὸς ἀρέσκειται στὸ νὰ κατευθύνει τὴν ἐπιστημονικὴ του ἐρευνα στὴν ἀντιμετώπιση δυσκόλων καὶ ἀκανθωδῶν προβλημάτων. Ἐργάζεται μόνος. Δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐργασιῶν ποὺ θὰ δημοσιεύσει ἀλλὰ γιὰ τὴν ποιότητα αὐτῶν. Οἱ ἐργασίες του εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-

στον έκτενεις, διαρθρωμένες με δεξιοτεχνία, και διατυπωμένες με σαφήνεια και ακρίβεια κάτι που τις καθιστά εύκολα κατανοητές από τον αναγνώστη.

Το έρευνητικό έργο του Πυλαρινοῦ ἐκτίθεται στις περισσότερες από σαράντα, έκτενεις, κατά το πλείστον, εργασίες του. Ἐκτός ἀπὸ αὐτὲς οἱ εἰκοσιπέντε δημοσιεύθηκαν σὲ ἔγκριτα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ τῆς Γαλλίας, Ἑλβετίας, Ἰταλίας, Γερμανίας, Σουηδίας καὶ Βελγίου.

Δύο ἀπὸ τὶς ἐργασίες αὐτὲς ἀνακοινώθηκαν ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ *T. Levi-Civita* στὴν Ἰταλικὴ Ἀκαδημία *R. Dei Lincei*. Οἱ ὑπόλοιπες ἐργασίες δημοσιεύθηκαν στὴν Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στὸ Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας, καθὼς καὶ στὰ Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Τὸ έρευνητικὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πυλαρινοῦ ἐπικεντρώνεται σὲ θέματα τῆς Κλασσικῆς Θεωρητικῆς Μηχανικῆς, καθὼς καὶ τῆς Κλασσικῆς Διαφορικῆς Γεωμετρίας. Πιὸ συγκεκριμένα οἱ ἔξι ἀπὸ τὶς ἐργασίες του ἀναφέρονται στὴν Θεωρητικὴ Μηχανικὴ. Ἐκτός ἀπὸ αὐτὲς ἡ μία ἔχει ἀντικείμενο τὴν κίνηση ὀλικοῦ σημείου ἐπὶ ἀπολύτως λείας κωνικῆς ἐπιφανείας, καὶ μία δεύτερη τὴν κίνηση τῶν τελείων ρευστῶν.

Στις τρεῖς ἀπὸ τὶς ἔξι αὐτὲς ἐργασίες ὁ Πυλαρινὸς ἀσχολεῖται μὲ τὸ περίφημο πρόβλημα τῶν n -σωμάτων. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἀφορᾷ τὴν μελέτη ἑνὸς συστήματος τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖται ἀπὸ n τὸ πλῆθος σωματίδια, μὲ αὐθαίρετη μάζα τὸ καθένα, καὶ τὰ ὁποῖα κινοῦνται κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Νεύτωνος. Ἐὰν καὶ τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἔχει λυθεῖ πλήρως ὅταν πρόκειται γιὰ ἕνα ἢ δύο σωματίδια, ὅταν δηλαδὴ τὸ n ἴσους μὲ 1 ἢ 2, παραμένει ἄλυτο γιὰ n μεγαλύτερο τοῦ 2. Ἡ περίπτωση τοῦ προβλήματος τῶν τριῶν σωμάτων ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα τὴν κλασσικὴ μηχανικὴ καὶ τὰ μαθηματικὰ γενικότερα. Γενικὴ λύση τοῦ προβλήματος ὅταν τὸ n εἶναι μεγαλύτερο τοῦ 2 δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ παρὰ μόνον σὲ εἰδικὲς περιπτώσεις.

Ὁ Πυλαρινὸς στὶς τρεῖς ἀπὸ τὶς ἔξι προαναφερθεῖσες ἐργασίες του ἀσχολεῖται μὲ εἰδικὴ περίπτωση τοῦ προβλήματος τῶν τριῶν σωμάτων, σὲ μία δὲ ἐργασία του ἀσχολεῖται μὲ εἰδικὴ περίπτωση τοῦ προβλήματος τῶν n -σωμάτων ὅταν τὸ n εἶναι μεγαλύτερο τοῦ τρία.

Οἱ ὑπόλοιπες ἐργασίες ἀναφέρονται σὲ προβλήματα τῆς κλασσικῆς Διαφορικῆς Γεωμετρίας καὶ εἰδικότερα σὲ προβλήματα μὴ ἐπιπέδων καμπύλων τῶν ὁποίων ἡ καμπυλότητα καὶ ἡ στρέψη συνδέονται μὲ σχέσεις εἰδικῆς μορφῆς, καθὼς καὶ σὲ ἐκεῖνα πού ἀναφέρονται σὲ διπαραμετρικὰ συστήματα (σμήνη) καμπύλων καὶ εὐθειῶν.

Ἄρκετὲς ἐκτενεῖς ἐργασίες του ἀναφέρονται στὶς τελευταῖες αὐτὲς δύο κατηγορίες, ἤτοι στὶς εὐθειογενεῖς ἐπιφάνειες, σὲ ἐπιφάνειες τῶν ὁποίων οἱ γραμμὲς καμπυλότητας εἶναι καμπύλες σφαιρικές, σὲ ἐπιφάνειες τοῦ Weingarten ὀρισμένου τύπου, σὲ ἁρμονικὲς ἐπιφάνειες καθὼς καὶ σὲ κατηγορία ἐπιφανειῶν οἱ ὁποῖες εἶναι γενικώτερες ἀπὸ τὶς ἁρμονικὲς.

Ὅμως, ἂν καὶ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναπτύξω διεξοδικώτερα τὰ πρωτότυπα ἀποτελέσματα τῶν παραπάνω ἐργασιῶν, θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ, κάπως λεπτομερέστερα, σὲ μιὰ τουλάχιστον ἀπὸ αὐτὲς καὶ συγκεκριμένα σὲ ἐκείνη πού φέρει τὸ τίτλο: «*Sur les Surfaces Representatives Des Fonctions Harmoniques*», ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὸ *Bulletin de la Société Royale des Sciences de Liège* (1980). Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀφορᾷ πραγματικὲς ἐπιφάνειες στὸν Εὐκλείδειο χῶρο E^3 , τῶν ὁποίων τὰ σημεῖα ἔχουν τὴν ιδιότητα ἢ μία τῶν συντεταγμένων νὰ εἶναι ἁρμονικὴ συνάρτηση τῶν δύο ἄλλων, καὶ τὶς ὁποῖες ἐπιφάνειες ὁ συγγραφέας καλεῖ «ἁρμονικὲς». Ὁ συγγραφέας παρέχει μιὰ ἰκανὴ καὶ ἀναγκαία συνθήκη, ἡ ὁποία εἶναι ἀπλή καὶ κομψή, ἵνα μιὰ πραγματικὴ ἐπιφάνεια στὸν χῶρο E^3 εἶναι ἁρμονικὴ, ἀναφορικὰ πρὸς ἓνα δεδομένο σύστημα συντεταγμένων. Ἐν συνεχείᾳ μὲ τὴν βοήθεια τῆς συνθήκης αὐτῆς ὁ συγγραφέας ἀποδεικνύει μιὰ ιδιότητα ἡ ὁποία εἶναι σύμφυτη τῶν ἁρμονικῶν συναρτήσεων. Ἐπίσης μὲ τὴν βοήθεια τῆς ἴδιας συνθήκης ἀποδεικνύει ἓνα θεώρημα σχετικὸ μὲ τὶς λεγόμενες ἐπιφάνειες τοῦ Weingarten, ἐκάστης τῶν ὁποίων οἱ κύριες καμπυλότητες συνδέονται μὲ μιὰ γραμμικὴ καὶ ὁμογενὴ σχέση μὲ σταθεροὺς συντελεστῆς. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα στὴ βιβλιογραφία ἐνδιαφέροντα ἀποτελέσματα πρὸς ἀφορᾷ τὶς ἐπιφάνειες τοῦ Weingarten. Τὴν παραπάνω αὐτὴ ἐργασία τοῦ Πυλαρινοῦ παρουσίασε ὁ De Wilde στὴν Βελγικὴ Ἀκαδημία στὶς 20 Νοεμβρίου 1980.

Τελειώνοντας τὴν σύντομη αὐτὴ ἀναφορὰ στὶς ἐργασίες τοῦ μεταστάντος θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω μερικὲς ἀκόμα παρατηρήσεις οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στὶς ἀκόλουθες, συνθετικὲς μὲν ἐργασίες, στὶς ὁποῖες ὅμως τὰ ἀναπτυσσόμενα θέματα εἶναι πολὺ ἐνδιαφέροντα. Στὴν ἐργασία «Ὁ Νόμος τῆς Αἰτιότητος καὶ ἡ Σημασία αὐτοῦ διὰ τὴν Μηχανικὴν καὶ τὰ Μαθηματικά», ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὴν Ἐπετηρίδα τῆς Σχολῆς Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τ. 5. 1938, ἐξετάζεται κυρίως ἡ σημασία τὴν ὁποία ἀποκτᾷ ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος ὑπὸ τὴν μορφήν ὑπὸ τὴν ὁποία αὐτὸς εἶχε διατυπωθεῖ ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων Bouligand, λίγο πρὶν νὰ δημοσιευθεῖ ἡ ἐργασία αὐτή.

Στὴν ἐργασία «Ἡ Κωδικοποίηση τῆς Γεωμετρίας» (Δελτ. Ἑλλ. Μαθ. Ἐταιρ. τ. Α', 1956) ἐκτίθενται οἱ βασικὲς ἀρχές, τῆς ὑπὸ τοῦ F. Klein διατυπω-

θείσης θεωρίας για τήν ταξινομήση τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Γεωμετρίας καθὼς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ *E. Cartan* ἐπιχειρηθεῖσα συμπλήρωσις τῆς Θεωρίας αὐτῆς.

Ἐς σημειωθεῖ ὅτι ἡ παρουσίαισι τῶν θεμάτων αὐτῶν στίς παραπάνω ἐργασίαις ἀποτελοῦσαν γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη πολυτιμότερες πηγές γιὰ τὸν Ἑλληνα ἀναγνώστη πὸν τόσο μακριὰ εὐρίσκονταν ἀπὸ τὴν διεθνή βιβλιογραφία.

Τέλος στίς συνθετικὰς ἐργασίας τοῦ Πυλαρινοῦ θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω τὴν ἐνδιαφέρονσα ὁμιλία του, ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ τῆς Ἀκαδημίας, μὲ τὸν τίτλο:

«*Albert Einstein, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον του*», (Πρακτικά Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, Τόμος 54, 1979).

Ἡ ὁμιλία αὐτὴ ἔγινε μὲ τὴν εὐκαιρίαν συμπληρώσεως 100 ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ *Albert Einstein*.

Ὁ Πυλαρινὸς κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα πὸν ἐδίδαξε στὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἐβοήθησε ἐπτὰ (7) πτυχιούχους τοῦ Μαθηματικοῦ Τμήματος κατευθύνοντάς τους στὴν ἐκπόνηση τῆς διδακτορικῆς τους διατριβῆς. Οἱ ἕξι ἀπὸ αὐτοὺς ἐξελίχθησαν σὲ καθηγητὲς Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν.

Ὁ Ὄθων Πυλαρινὸς ἔτυχε τῶν κάτωθι τιμητικῶν διακρίσεων. Τοῦ ἀπονεμήθησαν:

- α) Ὁ Σταυρὸς τῶν Ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν τοῦ Βασ. Τάγματος τοῦ Φοίνικος.
- β) Ὁ Σταυρὸς τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Βασ. Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α'.

Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Τμήματος Μαθηματικῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στὴν ὑπ' ἀριθ. 83/17-6-1988 συνεδριάσει της, ἀποφάσισε κατόπιν προτάσεως τῶν καθηγητῶν τοῦ Τμήματος κ.κ. Γ. Γεωργανόπουλον καὶ Ν. Στεφανίδη, νὰ ἀπονεμίει, σύμφωνα μὲ τίς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 214 τοῦ Ν. 5343/32 καὶ τοῦ ἄρθρου 50 παρ. 4 τοῦ Ν. 1268/82 τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορα τοῦ Τμήματος Μαθηματικῶν «τιμῆς ἔνεκεν» στὸν Ἀκαδημαϊκὸ Ὄθωνα Πυλαρινό.

Ἡ πρότασις αὐτὴ τοῦ Τμήματος ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὴν Σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀτυχῶς ὅμως ἡ ἀναγόρευσις τοῦ Πυλαρινοῦ σὲ ἐπίτιμον διδάκτορα δὲν ἔλαβε χώραν, καθόσον γιὰ λόγους ὑγείας δὲν μπόρεσε αὐτὸς νὰ μεταβεῖ στὴ Θεσσαλονίκη.

Στὴν ἀπὸ 22-7-1988 εὐχαριστήρια ἐπιστολὴ του, ἀπὸ τὸ Ληξούρι, πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Μαθηματικοῦ Τμήματος τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὁ Πυλαρινὸς ἐξηγεῖ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἀδυνατεῖ νὰ παραστῆ ἐπὶ σχετικῆ τελετῆ καὶ ζητεῖ ὅπως αὐτὴ ἀναβληθεῖ γιὰ εὐθετότερον χρόνον.

Ὁ αείμνηστος συνάδελφος ἀπεβίωσε, ὅπως ἀνέφερα παραπάνω, τὴν ἡμέρα τῆς εορτῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡμέραν ἀκριβῶς πὸν ὁ ὑποφαινόμενος ἐκφωνοῦσε, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, τὴν κεντρικὴ ὁμιλία πὸν ἀφοροῦσε τὸ Μαθηματικὸ Τμῆμα τοῦ Πανεπιστημίου, κατὰ τὸν ἐορτασμὸ τῶν 25 ἐτῶν ἀπὸ τῆς Ἰδρύσεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων.

Κυρίες καὶ Κύριοι, τελειώνοντας τὴν ἐπιμνημόσυνη αὐτὴ ὁμιλία θὰ ἤθελα ἐν κατακλείδι νὰ προσθέσω:

Ἐπιστημονικὴ εὐρυμάθεια, σοβαρὸ ἐρευνητικὸ ἔργο, σεμνότητα, εὐγένεια διατυπώσεως, ἀσφάλεια κρίσεως, ἀκεραιότητα χαρακτῆρος καὶ ὀρθολογικὴ μὲ σαφήνεια ἔκθεση τῶν ἄριστα διατυπουμένων θέσεών του ἐπὶ τῶν συζητουμένων τόσο στὴν Τάξιν τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν ὅσο καὶ στὴν Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστημονικῶν καὶ ἄλλων θεμάτων, ὑπῆρξαν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνδρός. Ἄσβεστος ἄς παραμένει ἡ Μνήμη του.